

„Danstæren“

halvugentlig Ryheds- og Oplysningsblad for det danske Folk i Amerika.

LUGT af DANISH LUTH. PUBL. H. SE. Blair, Neb.

„Danstæren“ udgives hver Tirsdag og Fredag. Pris pr. Aargang i de forenede Stater \$1.50, i Ulandet \$2.00. Bladet betales i Forud.

Bestilling, Betaling, Adressetændring og andet angaaende Bladet at sendes til DANISH LUTH. PUBL. HOUSE, Blair, Neb.

Redaktør: A. M. Ruberlein.

Alle Artikler til „Danstærens“ Indhold: Hænder, Korrespondancer og Artikler af enhver Art, behøves adresseret til A. M. Ruberlein, Blair, Neb.

Entered at the Post Office at Blair, Neb., as second class matter.

Advertising Rates made known upon application.

„Danstæren“

Bliver sendt til Subskribenter indtil udrulning af nye ubetalte abonnementer, og at Gæld er betalt, i Overensstemmelse med de forenede Staters Postlove.

Naar Læserne benævner sig til Folk, der opretter i Bladet, enten for at se de hos dem eller for at faa Oplysning om det anseende, behøves de altid omiale, at de faa Kvitteringsmen: i dette Blad. Det vil være til gavnlig Brev.

Maalet og det midlertidige.

„Foragter ej de ringe Dage.“ Denne Formaning led ved Profeten til de Israellitter, der var vendt tilbage til Jæderlandet fra Fangerne i Babylon. Og samme Formaning har ofte genlydt til Guds Folk ved igennem Tidene. Og saa vi danste Kristne her i Amerika trænger saa faare til at høre samme Formaning; thi Dagene, vi lever i, er i mange Henseender „ringe Dage.“ Det faar man et bestemt Indtryk af ved at læse, hvad der i den senere Tid i mere end een Retning har været strevet i „Dit.“ Der sigtes, og der raffles fremad imod Maal, som ligger i det fjerne, men Maal, som ikke desto mindre burde naaes. Men ved at sigte imod store Maal i det fjerne udvælgtes man for at glemme det nærværende, og deri ligger der en stor Fare. De fjerne Maal skal næppe naaes ved at arbejde med det nærværende, ved at benytte, hvad der under unge Naar er stillet til vor Raadighed. — Vi tænker her kun paa at give Formaningens Anvendelse paa eet Omraade — Skoleomraadet.

Den Tante, som Pasi. Chr. Hansen foreleden drog frem, burde ikke have Lov at dømme. Den fortjener at blive holdt fast og drøftet. Og i det store Hovedspørgsmaal om Guds Riges Komme til vort danske Folk her i Amerika er der maaske intet underordnet Spørgsmaal, der har større Betydning end Skole-spørgsmaalet. Forældre, Faddere og Kirken i sin Helhed er jo forpligtet til at lade de Børn, der ved Daaben er optagne i Menigheden, „oplære i den kristelige Børnelærdom, saa de maa, naar de opvofter, som blive ved Kristus“, og det er desuden eet af de allerkraftigste og af Gud mest veffænde Midler til Guds Riges Befæstelse og Ophjæggelse og dermed ogsaa til Menneskers Frelse.

Pasi. Hansen sigtede mod et højt og stort Maal, idet han gjorde opmærksom paa, at Søndagsstolen burde være „Børnegudstjenesten“, Søndagen, Fridagen, og Sommerferien „virtelig Ferie“, og saa burde vi faa Lovgivning i de forskellige Stater andet derhen, at vore Børn kunde faa en Del af den virtuelle Skoletid til Dansk og Religionsstale. Det er fittert deri rigtige Maal at holde i Sigte og stræbe fremad imod. Men det ligger temmelig fjernt, og der ligger mange Hindringer i Vejen for dets Opnaaelse. At saa Lovgiverne ændret er maaske ikke den største Hindring. Det forekommer os endog, at Loven i mange Stater stillet ikke faar i Vejen; thi om den ikke giber Frihed til at bruge et Par Timer om Dagen eller et Par Dage om Ugen, saa et Par eller tre Maaneder om Aaret. Thi Skoletvangen byder vist ingen Steder, at et Børn skal besøge den offentlige Skole mere end 6 Maaneder om Aaret. Saa kunde der blive 3 Maaneder til Religionsstole og endda 3 Maaneders Ferie. Den store Vanskelighed ligger i andre Retninger.

Hvem vil tage deres Børn fra den offentlige Skole de Par Timer om Dagen, de Par Dage om Ugen eller to, tre Maaneder om Aaret? Og hvorfor faar vi Lovere? Skal vi tænke paa Timer pr. Dag eller Dage pr. Uge, saa er der da næppe anden Udvej, end Præsten maatte paatage sig at undervise Børnene — ganske regelmæssig, i enhver Menighed. Og stort bedre vilde det ikke blive, om Religionsstolen kom til at omfatte disse Maaneder af det egentlige Skoleaar. Thi naar vi kan benytte Studenter til at holde Religionsstole i Ferietiden, saa kommer det nepot af, at denne Skole holdes paa en Tid, da de ogsaa har Ferie. I deres Skoletid kan de ikke benyttes til at holde Religionsstole. Vi ser saaledes ikke andet, end om vi vil sigte mod det Maal at faa Religionsstole i den rigtige Skoletid, saa maa vi gøre os fortrolig med, at Præsterne maa paatage sig Skolegerningen. Der kan jo ingen gøre det til et Livsald at holde Skole en Dag eller to om Ugen eller to, tre Maaneder om Aaret. Det kunde vel ogsaa lade sig gøre, at en Præst, der har kun een Menighed, kunde øve saadan Skolegerning, saant det kunde blive vankeligt nok i store Menigheder. Men hvor en Præst har to, tre eller fire Menigheder at dele sin Tid imellem, der vilde denne Plan jo helt fronde.

Men den allerførste Vanskelighed at overvinde vil sikkert blive den at Børnene og deres Forældre ikke vil give slip paa Tiden i den offentlige Skole. Naar Børnene befalge denne Skole, saa vil de følge med Kammeraterne, og Forældre vil, at de skal følge med. De maa ikke miste Herken Timer eller Dag i denne Skole, naar de er elever i den. — I de større Menigheder vilde det være lettere proflifik at gennemføre, om Menigheden paatog sig hele Undervisningen. Men alle disse Betragtninger i Forbindelse med de Forhold, hvorunder vi er stillede, opfordrer os stærkt til at benytte det, vi midlertidigt har. Søndagsstolen er nødt til midlertidigt at befatte sig med Undervisning i Modermaalet ved Siden af Religionsundervisningen, Søndagsstolen maa fremdeles benyttes, hvor dette findes at være det mest praktiske, og Feriestolen maa vi drive paa af al Kraft. Den har — som midlertidigt Hjælpeniddel — den Færd, at Børnene intet mister i den offentlige Skole ved at besøge den, og vi har Lærere til den. Det har jo i den sundne Tid vist sig, at disse tre Slags Stoler kan benyttes til Væffættelse, selv om vi end maa falde det ringe Naar, og der faar meget tilbaget at onste. Det gaaer stette ikke an at faa noget af dem i Gensyn til nogen af disse. Men paa samme Tid, som vi saa benytter, hvad der midlertidigt er stillet til vor Raadighed, var det godt, om nogen tog sig paa stadig at se fremad og arbejde imod et bedre Maal eller bedre Naar for vor Religionsstole.

Optage alt i bedste Mening.

Vi kan nok blive enige om, saa mange, som tender lidt til sig selv, at dette Ord er lettere sagt end efterlevet. Det er kommet for mig Gang paa Gang at stride lidt angaaende den Sag, som har været behandlet i „Danstæren“ i den sidste Tid, nemlig Lægmandsvirksomheden, men af adskillige Grunde har jeg holdt mig tilbage. En af disse er den, at jeg jo i flere Naar har faaet Lov at øve lidt af denne Virksomhed, og det saaledes for norges Vedkommende let kunde komme til at se ud, som jeg talte min egen Sag. Men Sagen ligger mig meget paa Hjerte, og det faar for mig, som den har stor Betydning for at betænke, som har været nævnt, nemlig Guds Riges Komme til vort Folk i Amerika. Det betyder jo ikke alene, at vi faar dem samlet i en vore Organisation, selv om dette kan have sin Betydning, men at det sler, som Jesus siger, at det kommer ind i Mennesket. Vil maaske nogen sigte, det er Guds Lands Værk, da vil jeg sige, det er vi godt enige om, men det passer jo, hvad Apostlen siger, at Troen kommer ved Hørelsen og Hørelsen sler ved Guds

Ord. Vi kunde jo fortsætte: „Hvad de ikke hørt? jo sandelig“ o. s. v. Meget af hvad der har været strevet, har jeg været glad ved; mange Ting har været nævnt henbærende særlig til denne Virksomhed i Guds Kirke. Søndagsstolen er blevet frembaaret; ja, fitterlig, en af de største Gæmninger, Herren har betroet sit Folk, og vi maa vist betende baade lag og lærd, at vi er kun halvt vaaagen overfor Betydningen af denne Gærning. Men den vil blive væffættet, efter som han faar Lov at væffætte de ældre, da det ifølge Herrens Ord kun er fra saadanne Hjerte, hvor den levende Strøm er kommen ind, at den kan flyde ud. Men ogsaa Udbrudelse af gode Bøger og Trakt, som jo med Nævn, baade den gamle Rone og Manden der grad over Smeiden, og jeg kan sige med St. Dorum, som jo da særlig hentyder til den græbende Mand: Sid der var mere af dette Sind i mig og alle Guds Folk. Men jeg som da til at tænke paa, hvad jeg har hørt og til dels troer, det passer, at et Menneske kan være saa bedrøvet, at det kan ikke græde, og at dette er tungere end for det Menneske, der kan udøve sin Sorg i Taarer, og minde den da Jerameas, som jo sager: Sid mit Hoved var Vand og mine Øjne Rilder, at jeg kunde begræde mit Folks Glendighed, men ogsaa paa Paulus, som jo ikke taler saa meget om Taarer men om en uudsakkelig Smerte i sit Indre paa Grund af det samme. Om vi nu maa døbt bje os med et Ut, naar vi tænker paa disse Mænd, saa er det dog alligevel saadan, at noget af dette Sind maa der være i hvert et Guds Børns Hjerte, og mærk vi det ikke, da ned jeg kun et Raad — gaa til Golgatha.

Hvad der har gjort mig ondt ved at læse de forskellige Stykker er, at det kommer til at se ud, som vi her var inde i en Kamp imellem Præst og Lægmand, og vi kan jo da være fitter paa, at vor gamle Fjende vil prøve alle sine Kunster for at faa det fort dertil; thi da ved han nok, saa fejrer jeg. Jeg vilde helst undgaa at nævne nogen af disse, men det er jo umuligt at behandle en Sag og ikke nævne Personer, som faar Betydning for Sagen, og her vil jeg med det samme sige: Herrens Præst har den største Betydning i denne Sag, og jeg tror, at om ikke Herren saar Lov at give dem det rette Løs i Sagen, da kan der skrives og tales derom, men uden den rette Frugt.

Nu, saa mange af os, som har lidt kendt til andre Missioners Begyndelse i Danmark, vil let kunne se, hvor det vilde have ført hen, om ikke Herren ved sin Hand havde ledet nogle enkelte Præster, saa de stotte sig ned midt iblandt de Helliges, og som saadan fik Lov til at stræbe, satte sig ikke med Naag, som saa mange gjorde, men med dette Sind: vi er alle eet i Kristus Jesus. No, hvor vilde det have ført hen? vil nogen maaske spørge. Jeg vil svare, efter mit Syn vilde det have endt i hood vi almindelig benævner med Navnet aandeligt Svæmmeri. Det havde jo godt begyndt. Det siger os, at skal denne Gærning bæres sand Frugt, da maa der være fuld Harmoni imellem Præst og Lægmand.

Der er noget, som har været nævnt adskillige Gange, maaske med lidt forskellige Ord, dette nemlig, at selv om en Gærning har haaret Frugt under Forholdene i Danmark, derimod er det jo ingenlunde fittert, at den vilde bære Frugt her under vore fritrirkelige Forhold. Lad os nu lægge Maale til, at lige fra den Inde Missionens Begyndelse og indtil i Dag har der faaet mange baade Præster og Lægfolk iblandt Guds Folk med det Syn, at om Kirken havde været løst fra Staten, vilde andre Mission endda have haaret rigere Frugter. Men dens Styrrer og mange med ham havde et andet Syn, hvis Syn jeg deler efter det kendt, Herren har forundt mig at faa, først igennem de mange Guds Børn, som kom herover, som jeg fik Lov at dele med, og siber ved mit Besøg i Danmark, hvor jeg fik Lov at nyde men ogsaa at være med at hde lidt. Det har altid faaet for mig siden den Tid, at andre Mission vilde vankelig have haaret de frugter, som den har, om den havde været løst fra Staten. Hvor er det underligt at læse Naarsbetænelinger og se, at næ

op til 200 Lægmand har viet sit Liv til at være Budbærere for Frelsen. Hvem havde anet, at disse Naadegaver laa begravet under Vantroens Mærke. Burde det ikke, tørre Guds Folk, bringe os paa Naar i Bud til Herren om Løs i denne Sag og ikke nøjes med at se paa den vankelige Jordbund. Jeg er godt enig med det, som har strevet om Forholdene her, at de er vankeligere her i Fritirten. Men da tom jeg til at tænke paa noget, som vi kan forfaa; der som for Eksempel en Farmer udvandt en Vej at dyrte sin Jord paa, saa den kom til at være dobbelt frugt da vilde hans Naab gøre alt, hvad han formaade for at finde ud, hvordan han far sig ad, og derefter vilde han prøve det grundigt; selv om det mislykkes for ham første Gang, vilde han fitterlig prøve om igen, tænkende, at han maaske havde taget fejl et eller andet Sted. Det, det gælder om, er jo at finde ud, hvor Vanskelighederne er, og da hvordan de kan fjernes. Dette sler jo ikke ved, at vi fortæller herunder, vi er jo enige; thi dette bliver jo ikke sandt. Her er jo ikke Tale om Enighed i dette at vilde have Mennesker frelst. Var det dette, da kunde vi vel nok sige særlig med Gensyn til paa Præsterne, at de er enige. Nej, her er Tale om Maaden at arbejde paa, saa saamange som muligt kunde blive ført til Jesus, og jeg kunde godt sjeje til, og blive der. —

Jeg vil nu nævne lidt af det vankelige, men da vil jeg aller først drage lidt frem af mit Liv. For ikke saa længe siden begyndte jeg en Forretning, og det traf sig, at min Kunder bragte noget ind, der skulde gøres i Stand. Da huster jeg, at jeg tænkte saa ofte, at jeg maatte gøre det selv, saa det kunde blive gjort rigtigt, og mine Kunder blive tilfredsstillt. Omfider blev Forretningen større og maatte overlades til andre sommetider med Hensigt. Men omfider værtede jeg, det gik alligevel. Nu ved jeg jo nok, at Guds Riges Gærning er ikke en Forretning; men om jeg ikke tager fejl, vil vi vist finde, at den største Vanskelighed bliver, hvad vi benævner ved mit og dit, og kun de Herren saa Lov at tage denne bort, da vil de mange andre vist nok kunde fjernes. Hvad der efter mit Syn paa denne Sag absolut maa til er et helt og fuldt Kom fra saadanne Præster, der tror paa denne Virksomhed, og hvad der saa ligger i et saadant Kom, det kunde der stribes meget om, jeg vil blot nævne lidt. Vi vil jo forfaa, at et Talen om, hvor Livet er, har en Præst da i nogen Maade faaet den Naadegave at bedømme Gaver, da vil han ogsaa snart øvbage, om saadanne findes, som ved Vejledning og Udvikling kunde bruges til at gaa Herrens Vrende, da et Kom til ved enkelte Lejligheder at afvære om han saa efterhaanden værtet, kan ikke har taget fejl, da et Kom maaske engang imellem til hans Ansættelse, maaske et Kom omfider fra Naab Præsten o. s. v. Stør dette, vil i de allerførste Tilfælde Præster vinde saadanne Menneskers Tillid og saaledes komme dem til Hjelpe, og maaske omfider nogen kunde gaa ud som lænede Arbejdere. Ja, det var jo saa en Fortskrift, den er jo ikke saa vankelig at stribe, siger noget. Jeg vil sige: nej Venner, det er jeg vist ogsaa godt sjeje til; det er ikke grebet ud af Lufsten, men det er noget, som jeg har erfaret lidt af i mit eget Liv og i Samfund med Guds Folk. Der er en anden Ting, jeg maa herre. Det ser ud til, at Blifket særlig har været fastet paa saadanne Steder, hvor der findes Landsmand uden Ordets Forhyn veldelse. Mit Syn er, at fatter vi særlig dette i Forbindelse med Lægmandsvirksomheden i Begyndelsen, da vil den kun have en kort Levetid. Nu, jeg tror, at hvad det gælder om er just, at der begyndes i Menighederne. Dermed er jo ingenlunde sagt, at vi skal have Menighedsmissionærer. En sagde ved vort Naarsode: „Oden er i Grund“. Vi forfod vel, hvad han mente, nemlig at der er saa megen Død og Vantro i Menighederne, og her er det, at saadanne kunde komme Præsterne til Hjelpe, efterhaanden som de fik udbytte sig baade ved Missionærer og Samtalemøder og Husmøder. Det er en kendt Gæ-

ning, at disse har bragt megen Væffættelse med sig, og jeg tør godt sige, at tiltrænges denne Virksomhed i Danmark, meget mere her i Amerika, hvor vi er omgivet af alle mulige og blevet vore Modstandere, som hvis digt Kom til Mennesker, som faar begyndt at se, at der maa noget andet til, men ogsaa til nyomvandede Mennesker, da vi vil finde, at kun saa af disse har nogen virkelig Klarhed over de Statte, Herren har betroet vor lutheriske Kirke, og jeg gaar vist ikke for vidt, om jeg siger, at vi ubevidst har været Marlag til, at ikke saa far Gaver er gaaet over, at ikke saa far Væffættelse er gaaet over, og det vilde være meget godt at se og høre, at de havde været taget ved Haanden, kunde være ledet i det rette Spor og blevet til Væffættelse.

Nu, for jeg slutter, vil jeg iaen sige: maatte vi dog komme bort fra dette, at her skulde være en Kamp imellem Præster og enkelte Lægfolk. Nej Venner, Modstanderne findes nok flest iblandt Lægfolket. Der er mange, som godt kan nøjes med, naar de kan faa en Prædiken om Gang imellem om Søndagen, jo nogle, naar de blot kan komme i Kirke de 3 store Højtidsdage. Og paa den anden Side er jeg fitter paa, at der er mange af vore Præster, der efter denne Gærning og snifter at faa den mere i Gang, men faar og ser paa Vanskelighederne og ved ikke hvordan. Her vil jeg sige: Brødre, lad os under Syn til Herren om hans Vejledning komme sammen og drøfte denne Sag, og den skal seje til Sjæles Frelse og hans Ere, og store, hellige Sønnes rundt om i vort Samfund: bje eders Naar for denne Sag for Naadens Trone. Ja, om mange kunde sige med Paulus: for denne Sags Skyld bjer jeg mine Naar for vor Herres Jesu Kristi Fader! Det hafter med Kongens Vrende.

Nu vil I nok bære over med mig, om jeg blev lidt langtrukket denne Gang. Der var endnu meget, jeg kunde seje Trængsel til at strive i Forbindelse med dette, men jeg vil slutte med Fredens Hilsen til alt Guds Folk. N. Clausen.

De kirkelige Sandhedskrav.

Det aandelige Liv træer sig og ruffer temmelig kraftigt derhjemme i vor Moderkirke for Tiden. Det viser sig ikke alene i Væffættelse paa mange andre Maader. „De kirkelige Sandhedskrav“ gør sig gældende i mange Retninger. Der raabes til Baag overfor den reformerte Fare, der gøres et værdigt Kirkebygningarbejde, særlig i Hovedstaden, men dog ogsaa baade i andre Byer og paa Landet, og i de senere Naar har de levende Kristne ogsaa begyndt at tage kraftigt fat med i Højholdt. Alle disse Livstegninger er det nok værdt at følge med saa godt som muligt, — vi kan næppe betiøse vor Danstærelse paa de disse Maade.

Efterfølgende af Brost Th. Elmquist om „De kirkelige Sandhedskrav“ har nlig været at læse i „Dagbladet“. Vi finder det saa vel strevet, at vi mener, vore Lærere vil være taknemmelige for at faa det. Det er et klart og godt Indlæg i Sandhedskrav, som gør sig gældende hos levende og tænkende Kristne iffe alene derhjemme, men ogsaa blandt os herovre i Amerika.

Her følger saa Brostens Artikel:

De kirkelige Sandhedskrav.

I Begyndelsen af Tirsirne gik der en stærk Bevægelse gennem den danske Kirke, en Bevægelse, paa hvis Fane der stod strevet: „Kirkelige Sandhedskrav“. Det var den grundvigtige Retning, der havde sat denne Bevægelse i Gang, og da navnlig een Mand indenfor denne Retning, Præsten Andreas Leih i Middelfart, viste nok væffættelig tilflyndet af de Strømninger, der paa den Tid gik igennem Vågmenigheden paa Mors, tog Leih sig for at rejse Landet rundt og med sin ejendommelige, bliffe og ramrende Væffættelse vore Møder i By og paa Land at faa til Lyd for de Krav i Retning af kirkelig Fritirhed, som han sølte det som en Samvittighedsfaag at søge gennemført, om Livet i vor Folketirke skulde bæres. Disse Krav, der væffættelig gik ud paa Præstefrihed samt Forændring af Formen for Konfirmation

og Højtaastiftelse tilligemed Indførelsen af Børnelærere, hørt for ham med til Herrens Tempels Ophjæggelse, medens det at tilfødt disse Krav var at være sig ad som de fra Babylon tilbagevandede Israellitter, der lod Genopbyggelsen af Herrens Tempel gaa i Staa, medens hver passede sit eget Hus.

Pastor Leih's Møder blev Anledning til, at en større Kreds af Grundtvigs Benner indbød til et tre Dages Forhandlingsmøde om de kirkelige Frihedskrav, hvilket Møde holdtes paa Åstov Højtale i August 1881 og hvorved 700 Præster og Lægmand var til Stede. Her vedtoges de to bekendte „Afstoadresser“, den større og den mindre, begge gaaende ud paa forskellige Krav i Retning af kirkelig Fritirhed, saastom Løstelseshed og liturgisk Fritirhed for Præster, Præstevælg for Sogneboerne, frit Vælg for Præst og Menighed af Salmebog og Alterbog, Abgang for ustuderede til Præstembetet, udvidet Ret til Vennetale af Kirkerne, Tilladelse til at tage Børn til Alters samt Indførelse af borgerligt Højtaast; for den mindre Adresses Vedkommende krævede man dog kun enkelte af disse Punkter.

Det, hvorpaa Hovedindtægen blev lagt ved Fremførelsen af disse Krav, var Enhjend til det kristelige Liv indenfor Folketirken. Dette, udtales der, kunde kun træives, naar det fik Lov til at træ sig i Fritirhed. Og nu var, efter Underretningens Mening, Tiden kommen til at gøre nye Skridt fremad i kirkelig Fritirhed, nærmere bestemt de i Adressen angivne, idet man ikke længere kunde blive staaende ved de allerede indrømmede Friheder, Sognebaandsløsningen af 1855, Vågmenighedsloven af 1868 og den i 1872 givne Lov om Kirkerne's Brug. Og i dette Resonnement var der en umiskendelig Sandhed. Skal det kristne Menighedsliv kunne træ sig i en Folketirke, da maa det have saa megen Fritirhed, som er nødvendig, og som paa nogen Maade kan rime sig med Begrebet Folketirke. Og denne Fritirhed kan ikke blive staaende paa eet Punkt; den maa udvides, alt som Livet vokser, selv om fra den Dag maaske en Gang vil komme, da Folketirken springes. Da har denne opfyldt sin Bestemmelse, som var til en Tid at danne Hjileret for Menighedsens Liv og tidlige Forbindelsen mellem Menigheden og Folket. Da maa Folketirken gibe Plads for Fritirten. Men saa vel for Folketis som for Menighedsens Skyld bør denne Udvikling først naas efterhaanden.

En anden Sag er det, om de af Pastor Leih og Åstoadressen opstillede Frihedskrav var de rette. Noget af dem er i de forløbne 25 Naar trængte igennem, som f. Eks. en udvidet Brug af Sognekirkerne. Andre er i Færd med at vireffættelses, som Sognebeboernes Vælg af deres Præst og borgerligt Højtaast. Men med atter andre har det endnu tilflyndet lige saa lange Udfiklinger, som den Gang man vedtog dem i Åstov, som Præsternes Vælg og Åstovfrihed, Afgang for ustuderede til Præstegærningen o. s. v. Man maa vel heraf slutte, at medens de førstnævnte Krav har været nødvendige og betimelige, gælder dette i hvert Fald ikke til Dato om de sidstnævnte.

Men ligesom det med Rette er gjort gældende — og hoo har vel været en værdig Talemand herfor end Grundtoigt! — at de levende Menighed maa have Fritirhed for at kunne træ sig i en Folketirke, saa er det et Krav, som vel ingen kraftigere end vor anden store Landslamme paa Kristendommens Grund, S. Kirkegaard har haaret: Kravet paa Sandhed, særlig for deres Skyld, som faar udenfor. Og medens tidligere Forordningerne overfor Folketirkens Ordning og Indretninger væffættelig har drejet sig om Fritirhed, saa har de i de senere Naar i bedste sigende Grad drejet sig om Sandhed.

Dette er ikke til at undres over. Tiden, vi lever i, er bleven mere og mere reallistik. Og med de reallistiske Krav følger Kravene paa Sandhed. Den Mangel herpaa, som reallistiske Forfattere gennem deres Bøger har eftervist baade her og der, iffe mindst i Samfundets og de enkelte Forhold til Kirke og Kristendom, har iffe kunnet andet end fremkalde Fordringer om mere